

ANALYSIS OF OSIJEK-BARANJA COUNTY WITH PORTER'S DIAMOND MODEL

ANALIZA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE PORTEROVIM MODELOM DIJAMANTA

FRAJMAN-JAKSIC, Anita

Abstract: *The paper analyzes the Osijek-Baranja County (OBZ) which lags behind most other Croatian counties. Despite the size, geographical location, transport links and natural resources that give comparative advantages to OBZ, the County is still not competitive. The aim of this paper is to find problematic areas and factors that influence poor competitive position by using Porter's diamond model. This analysis enabled the identification of positive aspects that should be strengthened with special attention, as well as the problems the OBZ faces in competition processes. In that way, the case of OBZ presents and argues the problem of regional imbalance in Croatia.*

Key words: *Porter's Diamond model, Osijek-Baranja County, regional imbalance, regional problem*

Sažetak: *Rad analizira Osječko-baranjsku županiju (OBŽ) koja zaostaje za većinom ostalih županija Republike Hrvatske. Unatoč veličini, geografskom položaju, prometnoj povezanosti i prirodnim resursima koji OBŽ daju komparativne prednosti, Županija ipak nije konkurentna. Cilj je ovog rada pronaći problematična područja i faktore koji utječu na lošu konkurentsku poziciju Županije pomoću Portetrovog modela dijamanta. Takva analiza omogućila je identifikaciju pozitivnih strana čijem jačanju treba obratiti posebnu pozornost, ali i problema s kojima se OBŽ suočava u procesu konkuriranja. Na taj način, slučaj OBŽ prezentira i argumentira problem regionalne neravnoteže u Hrvatskoj.*

Ključne riječi: *Porterov model dijamanta, Osječko-baranjska županija, regionalna neravnoteža, regionalni problem*

Authors' data: Anita Frajman-Jaksic, univ. spec. oec., Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, afrajman@efos.hr

1. Uvod

U kontekstu regionalizacije, Hrvatska je podijeljena na 20 županija i Grad Zagreb. Vodeći se takvim regionalnim ustrojstvom, županije u Hrvatskoj često se poistovjećuju s regijama jer one u svom djelokrugu obavljaju poslove od regionalnog značenja (vezane uz obrazovanje, zdravstvo, gospodarski razvoj, prometnu infrastrukturu, uspostavu socijalnih i kulturnih ustanova, itd.). Unatoč uočenoj važnosti regija u razvoju i napretku društva u cjelini, u Hrvatskoj vlada izrazita regionalna ekonomska neravnoteža te se takvi nepovoljni trendovi nastavljaju. Osječko-baranjska županija (OBŽ) zaostaje za većinom ostalih županija te se može govoriti o Županiji kao o 'regionalnom problemu' što ukazuje na nužnost aktiviranja, ali i preispitivanja postojeće regionalne politike. Upravo iz tog razloga ovaj rad bavi se analizom stanja OBŽ u kontekstu jedne regije Hrvatske. Cilj je ovog rada analizirati konkurentsku poziciju OBŽ te identificirati ključne probleme s kojima se ona suočava u svom procesu konkuriranja i djelovanja.

2. Slučaj Osječko-baranjske županije

Osječko-baranjska županija smještena je u sjeverno-istočnom dijelu Hrvatske u Panonskoj nizini i prostire se na površini od 4.152 km². Zauzima 7,3% teritorija Hrvatske [1] što ju po veličini čini četvrtom jedinicom područne (regionalne) samouprave. Prema podacima iz 2006. godine [2], na području Županije živi 324.500 stanovnika (nešto manje nego prema Popisu stanovništva 2001. godine) ili oko 7,5% stanovništva Hrvatske.

Županija obuhvaća 264 naselja, tj. 42 jedinice lokalne samouprave. Grad Osijek, smješten na desnoj obali rijeke Drave, je centar i sjedište županije. Županija ima vrlo povoljan zemljopisno-prometni položaj u širem okruženju (područje Županije ispresijecano je s preko 1.700km cesta i 180km željezničkih pruga). Rijeke Dunav i Drava povezuju ovo područje i s riječnom mrežom europskih rijeka, a dvije zračne luke kod Osijeka (Osijek i Klisa) s mrežom hrvatskih zračnih luka. Preko Osijeka vodi i europski prometni koridor V/c. Osječko-baranjska županija je pretežito ravničarsko područje čija su klima i tlo pogodni razvoju poljoprivrede (260.778ha obradive poljoprivredne površine i 82.868ha šuma) zbog čega je ovaj dio Hrvatske poznat kao tzv. žitnica Hrvatske. Nadalje, ovu Županiju krase očuvan okoliš, izvori termalnih voda i kulturna tradicija. Jedna od posebnosti je i plavno područje rijeke Dunav koje je stvorilo Kopački rit (svjetski poznato utočište brojnih ptičjih vrsta) koji je proglašen Parkom prirode i zaštićen kao posebni zoološki rezervat.

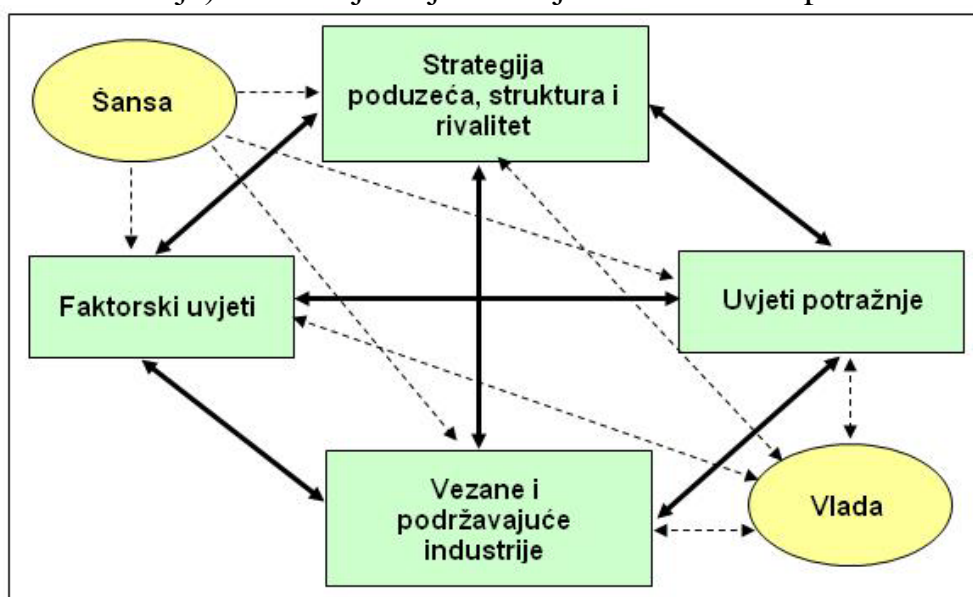
Unatoč veličini, dobrom geografskom položaju, prometnoj povezanosti i navedenim prirodnim resursima koji Osječko-baranjskoj županiji daju komparativne prednosti, Županija ipak nije konkurentna. Suprotno tome, označavaju ju brojni problemi što u konačnici rezultira zaostajanjem istočne Hrvatske i pojačavanjem regionalne razvojne neravnoteže u Hrvatskoj. Analiza razlika u razvijenosti regija RH ukazuje na sljedeće probleme: nizak stupanj opće razvijenosti, nizak stupanj društveno gospodarskog razvoja (druga skupina), 13. mjesto po BDP-u po stanovniku i po ekonomskim pokazateljima te 12. mjesto po društvenim pokazateljima, negativan migracijsko

saldo, visoka stopa nezaposlenosti (24,2% u 2007. godini), 14. mjesto na ljestvici ukupne regionalne konkurentnosti [3], itd. Jedan od značajnih problema s kojima se susreće Županija je napuštanje (deruralizacija) seoskih (ruralnih) područja i sve veće migracije stanovništva u gradska (urbana) područja što je rezultat ubrzanog tempa života, urbanizacije i globalizacije. Uz deruralizaciju potrebno je spomenuti i prebrzu deagrarizaciju, tj. napuštanje poljoprivrede kao primarne djelatnosti koja je pod utjecajem ubrzanog i snažne industrijalizacije i urbanizacije bila potaknuta pogoršanjem položaja poljoprivrede i života na selu uopće. Fokusiranje na poljoprivredu i proizvodnju hrane najvažnija je strateška opcija Županije.

Iz navedenog se može zaključiti kako Osječko-baranjska županija zaostaje za većinom ostalih županija Hrvatske, tj. može se govoriti o županiji kao o 'regionalnom problemu'. Uobičajeno se smatra da postoji „regionalni problem“ kada neka regija odstupa od nacionalnog prosjeka u nekim važnim pitanjima kao što su visoka i trajna nezaposlenost, niska razina i spor rast BDP-a po stanovniku, visok stupanj ovisnosti o uskoj industrijskoj bazi i drugi. [4] „Mogućnosti za ekonomski razvoj i poboljšanje uvjeta življenja na području Županije nalaze se prije svega u prirodnim i zemljovidnim činiteljima, očuvanom okolišu, relativno nezagađenom tlu, bogatstvu vodotokova, umjerenom klimi što omogućuje bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, kako u prirodi (poznate slavonske šume), tako i mogućnostima uzgoja, dobrom zemljopisnom položaju, izgrađenosti infrastrukture i demografskom obilježju“. [5]

3. Analiza Osječko-baranjske županije Porterovim modelom dijamanta

Porterov model dijamanta (Slika 1.) razvio je 1990. godine Michael E. Porter. Prema njemu, konkurentnost se određuje međudjelovanjem četiri ključna faktora (faktorski uvjeti, uvjeti potražnje, strategija poduzeća, struktura i rivalitet, vezane i podržavajuće industrije) na temelju kojih nastaju konkurentne prednosti.

Slika 1. Porterov model dijamanta

Taj je model poznat i često korišten za vrednovanje (regionalne) konkurentnosti. Iako je model iskusio i kritike u korištenju i primjeni i dalje se koristi za vrednovanje,

između ostalog, konkurentne pozicije određene industrije, grada, regije, države itd. Nadalje, model je do današnjih dana doživio određene promjene i prilagodbe. U nastavku slijede objašnjenja faktora modela na primjeru analize Osječko-baranjske županije.

3.1. Faktorski uvjeti

Tradicionalna ekonomska teorija smatrala je zemlju, lokaciju, prirodne resurse i veličinu populacije faktorima i izvorima konkurentskih prednosti regije i države. Porter se ne slaže s takvim shvaćanjem. Na takve se faktore ne može ili se teško može utjecati jer su naslijeđeni i pre pasivni za mogućnosti nacionalne ekonomije. [6] Porter stoga tvrdi kako su ključni faktori proizvodnje oni koji su stvoreni, a ne naslijeđeni. Specijalizirani faktori proizvodnje su izučena radna snaga, kapital i infrastruktura koji zahtijevaju kontinuirana ulaganja. To stvara konkurentsku prednost; ukoliko druge firme lako mogu kopirati specijalizirane faktore, oni više nisu dovoljno vrijedni.

Osječko-baranjsku županiju karakterizira izuzetno dobra geografska pozicija i dobri prometni kapaciteti (cestovni, vodni, željeznički i zračni – zračna luka Klisa), kao i mnoštvo prirodnih resursa (58% poljoprivredno zemljište, 21% šume, park prirode Kopački rit, itd.). Čak 17,4% ukupne korištene poljoprivredne površine RH u 2006. godini nalazi se u OBŽ. [7] Unatoč tome, ekonomski pokazatelji nisu zadovoljavajući. Iako se Županija nalazi na 3. mjestu u RH prema broju stanovnika i bilježi prilično velik broj stanovnika koji nisu stari (5. mjesto u RH prema udjelu stanovništva u populaciji 25 - 64 godine) [1], raste porast udjela nezaposlenih žena i osoba starijih od 50 godina, raste udio neobrazovanih ljudi (20,8%), manji je udio visokoobrazovanih ljudi (6,2%) od prosjeka Hrvatske, velik je udio nepismenog stanovništva u ukupnom stanovništvu (2% u odnosu na 1,8% u RH). [8] Čak 10% ukupne stope nezaposlenosti RH odnosi se na OBŽ, produktivnost radne snage je na niskoj razini te za 40.741kn manja nego prosjek Hrvatske [9] te OBŽ stvara samo 5,54% BDP-a RH [1] što ju rangira na 13. mjesto po BDP-u po stanovniku. Neto plaća u OBŽ je 20% manja u odnosu na RH. [9] Nadalje, udio kućanstava koja dobivaju novčane naknade iz županijskih/gradskih/lokalnih izvora iznosi 2,7% te je manji od prosjeka RH koji iznosi 5,1%. [10]

Nizak stupanj opće razvijenosti i nizak stupanj društveno-gospodarskog razvoja potvrđuje i velika stopa nezaposlenosti u odnosu na ostale županije od čak 24,2% u 2007. godini [7] kao i demografski podaci: depopulacija stanovništva, tj. negativan prirodni prirast koji je prema DZS u 2007. godini iznosio -1.265, negativan migracijski saldo (-851) koji je u kontinuiranom porastu [1], velika demografska starost stanovništva Županije s indeksom starosti 61,3%, veći udio neaktivnog stanovništva (58,1%) od prosjeka Hrvatske (55,8%), velik udio uzdržavanog stanovništva od čak 33,4% u 2001. godini [7], velik udio socijalno isključenih ljudi u OBŽ [11], mali udio aktivnoga stanovništva Osječko-baranjske županije u ukupnom stanovništvu županije od 41,7% i 6,65% u ukupnom stanovništvu RH u 2001. g. [7]

Zaostajanje se očituje i u nižem indeksu korištenja intelektualnog kapitala (1,92) od prosjeka Hrvatske (2,28) i malom udjelu aktivnih pravnih osoba od 56,3% u 2008. godini [7] i 20. mjestu prema tehnološkoj razvijenosti poduzeća. [3] Niska tehnološka

razvijenost poduzeća negativno djeluje na razvoj specijaliziranih faktora proizvodnje te ograničava prosperitet koji treba biti temeljen na inovacijama i inovativnosti. Trgovinska bilanca je pozitivna te je u 2007. godini vrijednost izvoza bila veća za 13 milijuna od uvoza. [12] Ukupno, prema Regionalnom indeksu konkurentnosti 2007. godine [3] OBŽ zauzima 14. mjesto (od 20+1 županije RH) u 2007. godini što može biti i rezultat prepolovljene industrijske proizvodnje u 1993. godini zbog ratnih razaranja, nedostatne pripreme za sudjelovanje u projektima i programima EU, te nedostatku povjerenja u institucije od općeg dobra (19. mjesto u RH prema pouzdanosti policijske zaštite).

3.2. Uvjeti potražnje

Ukoliko su kupci u regiji ili državi zahtjevni, to će imati posljedice za poslovanje poduzeća, tj. prisilit će poduzeća na konstantna poboljšanja konkurentnosti kroz stvaranje inovativnijih proizvoda i povećanje kvalitete. Uvjeti potražnje su oni faktori koji određuju potražnju za proizvodima Županije.

U OBŽ ima onih uvjeta potražnje koji ju smanjuju, kao i onih koji djeluju na povećanje potražnje u Županiji. Jedan od faktora koji direktno djeluje na smanjenje potražnje je porast broja insolventnih pravnih osoba u Osječko-baranjskoj županiji, zatim širok spektar negativnih posljedica ratnih razaranja koje se posebice odnose na demografske gubitke, tj. depopulaciju i spori povratak stanovništva, uništenu infrastrukturu kao i nerazminirana područja koja predstavljaju opasnost ljudima koji u njima žive [13], gubitak tradicionalnih tržišta, uništeno povjerenje i socijalni kapital. Mali je i postotak (samo 1,6%) izravnih inozemnih ulaganja u OBŽ [14] čiji veći udio djeluje na povećanje potražnje, prisutan je odljev mozgova i smanjenje broja magistra (sa 58 u 2005. godini na 30 u 2007. godini) i doktora znanosti (sa 27 u 2005. godini na 26 u 2007. godini) te mala ulaganja u istraživačke projekte i razvoj. [7] Indeks industrijske proizvodnje smanjio se u 2008. godini u odnosu na 2007. godinu (iako je rastao od 2005. godine) čemu je jedan od uzroka starost tehnologije i neadekvatni kapaciteti. [12] OBŽ bilježi loše pozicije među ostalim županijama prema nezavisnosti sudstva - 19. mjesto, lakoći kreditiranja - 20. mjesto i uspješnosti prodaje - 19. mjesto. [3]

Također, smanjen je i broj predstava i posjetitelja u kazalištima - u sezoni 2007./2008. u odnosu na 2006./2007. broj predstava smanjen je za 6,3%, a broj posjetitelja za 3,5%, u kinima se povećava broj predstava, ali smanjuje broj gledatelja - u sezoni 2007./2008. u odnosu na 2006./2007. broj predstava povećan je za 3,64%, a broj posjetitelja smanjen za 5,93%. [7] Povećan je broj liječničkih pregleda (za 4,15% u 2007. godini) i smanjen broj doktora medicine za 10,2% u 2007. godini, povećan je također broj oboljelih od bolesti cirkulacijskog sustava koje su vodeći uzrok smrti u Osječko-baranjskoj županiji. [7] U OBŽ čak 40% ljudi izjavljuje da imaju dugoročnu bolest ili poteškoću koja ograničava njihove aktivnosti. Ispred OBŽ samo je Krapinsko-zagorska županija s 41% ljudi koje obilježavaju isti problemi. [10] Velik je i broj razvedenih brakova, primjerice, od ukupnog broja sklopljenih brakova čak

22,6% ih razvedeno u 2006. godini. To je povezano i s malom razinom zadovoljstva životom i osjećajem sreće u OBŽ. Na ljestvici od 1 do 10 (1 - vrlo nezadovoljan, 10 - vrlo zadovoljan) OBŽ bilježi razinu zadovoljstva životom od 6,1 te osjećaj sreće od 6,5. Time je OBŽ druga 'najnesretnija županija'; ispred nje samo je Bjelovarsko-bilogorska županija. [11]

Na sve navedene negativne faktore, među one bolje koji povećavaju potražnju i potiču na povećanje konkurentnosti ističu se velike mogućnosti za provođenje slobodnog vremena i zdravog načina života (bazeni, ergele, šetnice, zoološki vrtovi, konjički klub, sportski objekti, Kopački rit, kina, kazališta, itd.) što je uzrokovalo i povećanje broja domaćih (na 65.118 u 2007. godini) i inozemnih (na 19.606 u 2007. godini) turista i rast potražnje za kvalitetnim poljoprivrednim proizvodima. [7] OBŽ bilježi i povećanje robne razmjene u 2008. godini od 18,63%, rast fizičkog obujma industrijske proizvodnje za 3,6% u prvih devet mjeseci 2008. godine [12], rastuću dostupnost komunikacijske tehnologije i njezino slabo korištenje jer je svega 20,4% ljudi u Županiji u 2006. godini koristilo internet nekoliko puta tjedno ili češće [10], povećan broj poduzeća i veliki udio prerađivačke industrije u ukupnom izvozu (85,6% u 2007. godini). Jedan od faktora koji može utjecati na potražnju u velikom obujmu, zasigurno je i razvijeno visoko obrazovanje na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (16 fakulteta) na kojem je u 2007. godini diplomiralo 11% studenata RH. [9] OBŽ je na 2. mjestu u RH prema broju diplomiranih i na 3. mjestu prema broju upisanih studenata [9] koje treba zadržati kako ne bi otišli u druga središta ili inozemstvo.

3.3. Strategija poduzeća, struktura i rivalitet

Svijet danas funkcionira na dinamičnim i nestandardiziranim poslovnim uvjetima što omogućuje povećanje direktne konkurencije. Takva konkurencija potiče tvrtke na rad ciljem poboljšanja i povećanja produktivnosti i inovativnosti.

Ono što OBŽ čini konkurentnom je i povećanje industrijske proizvodnje Osječko-baranjske županije za 9,3% u odnosu na 2006. godinu, 92% ukupnog izvoza Županije koji se odnosi na industriju, povećanje izvoza 3,9 puta i uvoza 3,3 puta u odnosu na 1990. godinu, 70,7% izvoza ostvarenog s zemljama EU, pozitivan omjer izvoza i uvoza (5. mjesto u RH), 7. mjesto u RH po ostvarenom izvozu u 2007. godini [12] i porast prosječnog broja zaposlenih po stopi od 9% u 2007. godini i porast prosječne neto plaće po stopi od 5% u 2007. godini koja je u istoj godini iznosila 4.125kn. [7]. Mogućnost komercijalizacije intelektualnog vlasništva Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku također otvara prostor za izgradnju konkurentnosti s obzirom da Županija ima dobar potencijal za inoviranje jer se nalazi na 5. mjestu u RH prema inovativnosti [15] i bilježi porast efikasnosti intelektualnog kapitala od 4% u 2006. godini. Ipak, prema kvaliteti poslovnog sektora OBŽ se nalazi na 13. mjestu u RH. [3]

Mjesta za brigu ima jer je zajednica nedovoljno otvorena prema novim idejama, OBŽ zauzima 15. mjesto u RH prema kvaliteti poslovnog okruženja, 17. mjesto u RH prema raspoloživosti informacijsko-komunikacijske tehnologije u lokalnoj

samoupravi, prisutna je slaba razina razvoja tehnologije te još sporija primjena i niska razina automatizacije i informatizacije [3]. Loša je i sama raspodjela izravnih inozemnih ulaganja u OBŽ i to 69% u financijsko posredovanje i 18,7% u industriju [12], prosječna mjesečna neto plaća ostvarena u Županiji iznosi 83,3% plaće ostvarene na razini države u 2007. godini [9], broj industrijskih poduzeća je mali kao i tvrtki prerađivačke industrije, a industrijske grane su niske tehnološke razine, bilježi se nedovoljno praćenje najnovijih kretanja i očekivanja u razvoju tehnologije. OBŽ je tek na 17. mjestu u RH prema zaštiti intelektualnog vlasništva, kao i prema odnosu radnika i poslodavca. [3]

Također, nastavlja se trend centralizacije radne snage u Zagrebu kao i centralizacije statističkog praćenja ekonomskih i drugih pokazatelja i promjena regionalnih razina što se veže uz nepostojanje kampanje za povećanje konkurentnosti gospodarstva i netransparentnost djelovanja institucija važnih za razvoj regije, kao i sporst u provođenju Strategije razvoja i Regionalnog operativnog programa. [16]

3.4. Vezane i podržavajuće industrije

Prostorna blizina ostalih županija olakšava razmjenu informacija i omogućuje kontinuiranu razmjenu ideja i inovacija. To se prvenstveno može odvijati kroz institucionalnu podršku koju OBŽ pruža Agencija za razvoj Osječko-baranjske županije, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, Razvojna agencija Slavonije i Baranje, HGK ŽK Osijek, Centar za poduzetništvo, Tehnologijsko-razvojni centar Osijek, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku i drugi. Također, jako je važno postojanje Strategije razvoja Osječko-baranjske županije i Regionalnog operativnog programa Osječko-baranjske županije koji daju smjernice razvoja olakšavajući i koordinirajući time zajedničko djelovanje (i naglašavaju potrebu provođenja procesa decentralizacije). Također je značajan i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji Županiji omogućuje financijsku pomoć i potporu iz EU (kroz statističku regiju Središnja i Istočna Hrvatska).

Vlada utječe na sve 4 komponente i treba djelovati kao katalizator ili izazivač; trebala bi poticati tvrtke na razvijanje viših nivoa konkurentskih prednosti. Ona mora ohrabrivati tvrtke na ostvarenje bolje performance poslovanja, poticati potražnju za visoko razvijenim proizvodima i specijaliziranim čimbenicima proizvodnje te potaknuti lokalni rivalitet ograničavanjem izravne suradnje. U tom kontekstu mogu se navesti negativni faktori: slab napredak u provođenju procesa decentralizacije od strane centralne vlasti [17] što označava jači utjecaj naslijeđenog prosperiteta u kojem je vlada distributer bogatstva, nedovoljna otvorenost vlasti za dijaloge [18] i prijedloge društva i veliki troškovi korupcije i mita u javnom sektoru. Indeks percepcije korupcije, čija se vrijednost kreće se od 0 do 10, pri čemu je 10 najbolji rezultat, u Hrvatskoj za 2008. godinu iznosi 4,4. [17] Nadalje, prisutna je i niska efikasnost zakonodavnih tijela kao i zanemarivanje istočnog dijela Hrvatske od centralne vlasti.

4. Zaključak

Na temelju provedene analize Osječko-baranjske županije za čiju je svrhu korišten Porterov model dijamanta, može se zaključiti kako pozicija OBŽ u RH nije na zavidnoj razini. Time je naglašena i loša konkurentna pozicija istočnog dijela Hrvatske. Neki pokazatelji, kao što su ukupni rang konkurentnosti, stupanj društveno-gospodarskog razvoja, stupanj opće razvijenosti, stopa registrirane nezaposlenosti, rang poslovnog okruženja, rang poslovnog sektora, vanjsko-trgovinski saldo i BDP po stanovniku svrstavaju Osječko-baranjsku županiju u središnji dio ljestvice županija RH. Iako se Županija time ne smije zadovoljiti, s obzirom na posljedice ratnih razaranja (kada se OBŽ nalazila pri dnu ljestvice), ovakva se situacija može shvatiti kao dobar put oporavka.

Provedena analiza je pokazala kako razvoj Osječko-baranjske županije koči negativan prirodni prirast (što je velikim dijelom posljedica Domovinskog rata), tj. depopulacija stanovništva kao i velika demografska starost, negativan migracijski saldo koji posebice negativno utječe na razvoj Županije kao regije znanja kroz „odljev mozgova“, velika stopa nezaposlenosti koja je povezana s velikim udjelom nepismenog i neaktivnog stanovništva kao i velikim postotkom socijalno isključenih ljudi, nedostatna ulaganja u istraživanje i razvoj kao i zastarjele tehnologije (što se posebice odnosi na industrijske grane), loš odnos radnika i poslodavaca kao i mjere zaštite intelektualnog vlasništva.

S obzirom na veliku geografsku površinu koju zauzima Osječko-baranjska županija, veliki broj stanovnika, mnogobrojne prirodne resurse i ravničarsko područje koje izrazito pogoduje razvoju poljoprivrede („žitnica Hrvatske“) s pravom se očekuju bolji ekonomski rezultati Županije. Stoga je za daljnji razvoj nužno iniciranje pozitivnih promjena kroz modernizaciju industrije ciljem iskorištenja njezinih kapaciteta i zapošljavanja lokalnog stanovništva te povećanja institucionalne potpore za pripremu i apliciranje za EU projekte. Također, potrebno je poraditi na bržoj implementaciji postojećih programa kakvi su Strategija razvoja Osječko-baranjske županije i Regionalni operativni program Osječko-baranjske županije. Nužna je i suradnja različitih institucija (agencija, instituta, komora, razvojnih centara, udruga, Sveučilišta i sl.) ciljem rješavanja razvojnih problema, povećanja konkurentnosti regije i jačanja investiranja u regiju, posebice privlačenjem izravnih inozemnih ulaganja.

Regije su jedna od ključnih dimenzija razvojnog procesa. Kako bi doista mogle biti nositelji razvojnih procesa, potrebno je formulirati i provoditi adekvatnu regionalnu politiku. Regionalna bi politika, nakon adekvatne uspostave i implementacije trebala biti proaktivna, tj. uključivati u sebi mijenjanje postojećeg stanja prema nekom budućem stanju, ali i pravilno upravljana. Trebala bi, nadalje, dolaziti iz samih regija, odnosno njezina je nužna pretpostavka organizacija svih snaga na regionalnoj razini. Odgovarajućom strategijom i dobro odabranom regionalnom politikom može se znatno utjecati na povećanje efikasnosti čimbenika proizvodnje i usklađivanje

regionalne neravnoteže. Iz te perspektive, prilika i prostora za daljnje napredovanje OBŽ zasigurno ima, posebice ukoliko se raspoloživi prirodni kapaciteti iskoriste i pretvore u regionalni identitet koji će koordinacijom politika i suradnjom cijele zajednice omogućiti ostvarenje razvojnih prioriteta Županije te posljedično i povećanje njezine konkurentnosti.

5. Literatura

- [1] Državni zavod za statistiku (2008). *Statističke informacije 2008.*, Zagreb
- [2] Državni zavod za statistiku (2006). *Statističke informacije 2006.*, Zagreb
- [3] UNDP; NVK & HGK (2007) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007., Zagreb
- [4] Čavrak, V. (2003). *Regionalni razvoj i regionalna politika Hrvatske*
- [5] Informacija o stanju u gospodarstvu na području Osječko-baranjske županije (2009).
- [6] Porter, M.E. (1998). *The Competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press
- [7] Osječko-baranjska županija (2008). *Županija u brojkama 2008.*, Osijek
- [8] Državni zavod za statistiku (2001). Popis stanovništva 2001. godine, Zagreb, *Dostupno na:* <http://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2001/census.htm> *Pristup:* 13-03-2010
- [9] Državni zavod za statistiku (2007). *Statističke informacije 2007.*, Zagreb
- [10] UNDP (2007). Kvaliteta života u Hrvatskoj: Regionalne nejednakosti
- [11] UNDP (2006). Quality of Life and Risks of Social Exclusion in the Republic of Croatia, *Quantitative Research on General Population*, Zagreb
- [12] HGK Županijska komora Osijek (2007). *Pokazatelji poslovanja Osjačko-baranjske županije u 2006. godini i prvom polugodištu 2007. godine*
- [13] Bejaković, P. & Kaliterna Lipovčan, Lj. (2007). Quality of Life in Croatia: Key Findings from National Research, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*
- [14] Hrvatska narodna banka (2008). *Inozemna izravna ulaganja u Republiku Hrvatsku*
- [15] Centar za inovacije i transfer tehnologije i Udruga inovatora Hrvatske (2007). *Inovacije za tržište*, Rijeka
- [16] Regionalni operativni program Osječko-baranjske županije 2006.-2013.
- [17] Bađun, M.(2009). Decentralizacija, korupcija i nadzor lokalnih proračuna u Hrvatskoj, *Institut za javne financije, Newsletter*, br. 38
- [18] Vidačak, I. (2003). Nevladin sektor i Vlada – dijalog za Europu, *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: izazovi ekonomske i pravne prilagodbe*, Institut za javne financije, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, str. 237 – 257

Photo 047. Salad / Salata